

**PREDSTAVITEV
RAZISKAVE O DOSTOPNOSTI
FINANČNIH VIROV
ZA PODJETJA 2019**

RAZISKAVA O DOSTOPNOSTI FINANČNIH VIROV ZA PODJETJA

O raziskavi

Banka Slovenije od 2011 izvaja raziskavo o dostopnosti finančnih virov za podjetja, od 2016 pa, zaradi zmanjševanja poročevalskega bremena podjetij in drugih sinergij, v sodelovanju s SID banko.

Namen raziskave je pridobiti mnenje podjetij o financiranju v Sloveniji. Pri tem smo podjetja razdelili po velikosti (mikro, mala, srednja in velika podjetja) in dejavnosti (industrija, gradbeništvo, trgovina in storitve).

Vprašalnik za 2019 je enak vprašalniku iz leta 2018, obdržali smo tudi podobnost z vprašalnikom ECB.

V vzorcu je bilo 3.097 podjetij. Odgovorilo je 1.003 podjetij, kar pomeni, da je bila stopnja odgovora 32 %.

V 2019 smo spremenili izračun agregiranih podatkov po velikost in po dejavnosti, izračun po stratumih pa je ostal nespremenjen (glej metodološke opombe). Vsakemu podjetju, glede na njegovo velikost, smo pripisali utež, ki odraža njegovo pomembnost v gospodarstvu. Utež smo določili na podlagi skupnega števila zaposlenih v dejavnosti za posamezno velikost podjetja.

Najpomembnejše ugotovitve

Podjetja stanje na področju financiranja večinoma še ocenjujejo pozitivno, vendar slabše kot v preteklih dveh letih. Podjetja so v 2017 najbolj pozitivno ocenjevala stanje na področju virov financiranja.

V 2019¹ so podjetja najbolj omejevali dostopnost do kvalificiranega osebja ali izkušenih menedžerjev, stroški proizvodnje ali dela, domače povpraševanje, konkurenca in predpisi. Dostopnost do financiranja je bila eden najmanj pomembnih dejavnikov omejitve poslovanja, se je pa trend padanja pomembnosti tega dejavnika ustavil.

V zadnjih letih podjetja poročajo o povečanju potreb predvsem za bančna vira in lizing, in tudi o izboljšanju neto dostopnosti do vseh virov financiranja, vendar precej manj pozitivno kot v preteklih letih. Zato se je tudi povečala finančna vrzel za vsa podjetja, ki je v 2019 pozitivna, kar pomeni, da so potrebe po zunanjih virih večje od dostopnosti zunanjih virov.

V 2019, glede na 2018, so velika podjetja povečala število vloženih zahtev za vse vire financiranja, najbolj za bančna posojila in odkup kratkoročnih terjatev ali faktoring. MSP so povečali število vloženih zahtev za bančno posojilo, za druge vire financiranja pa je število zahtev ostalo nespremenjeno.

V 2019, glede na 2018, so bili MSP manj uspešni pri pridobivanju virov iz vloženih zahtev, obenem pa se je tudi povečal delež zavrženih vlog. Velika podjetja so še vedno uspešnejša kot MSP pri pridobivanju vseh vrst zunanjega financiranja, ker večinoma dobijo vsa zahtevana sredstva.

V 2019, glede na 2018, se nadaljuje padanje pričakovanj o izboljšanju dostopnosti za vire financiranja v prihodnjem letu (2020).

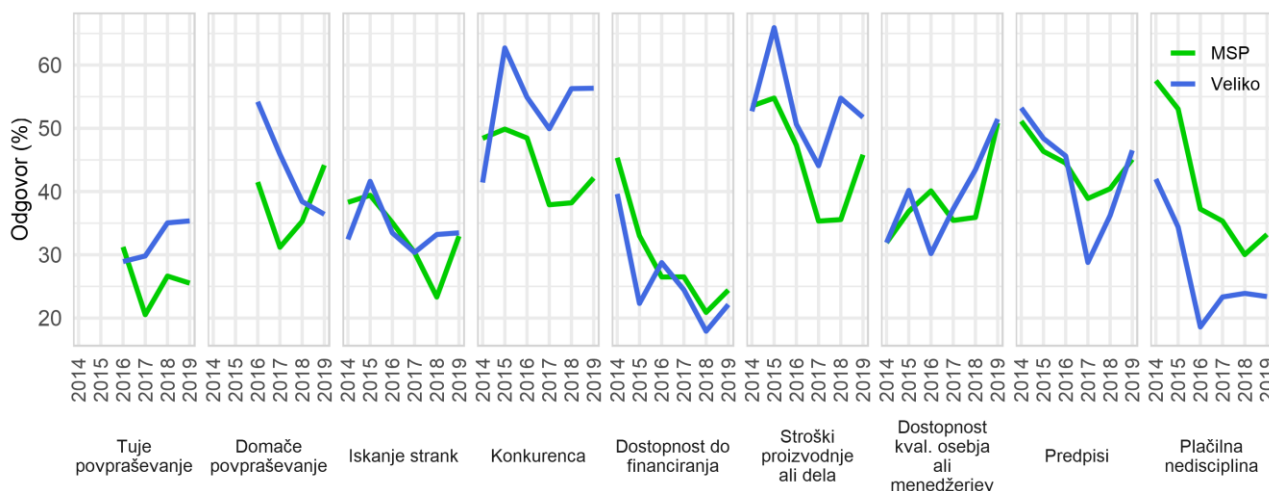
V 2019 velika večina podjetij namerava investirati v naslednjih treh letih. Tako je samo 7 % MSP in 2 % velikih podjetij odgovorilo, da ne nameravajo investirati, te investicije pa bodo financirali predvsem z lastnimi viri in bančnimi posojili.

¹ Anketni podatki za 2019 so začasni, ker podatkov o številu zaposlenih v dejavnosti za posamezno velikost podjetja za 2019 še ni na voljo, zato smo za izračun uteži 2019 uporabili podatke iz 2018.

Omejitveni dejavniki poslovanja podjetij

V 2019 so **MSP** najbolj **omejevali dostopnost do kvalificiranega osebja ali izkušenih menedžerjev (51 %)**, **stroški proizvodnje ali dela, predpisi (oba 45 %)**, **domače povpraševanje in konkurenca (44 % in 42 %)**. **Velika podjetja so izbrala enake dejavnike, le drugače so jih razporedila po pomembnosti.** V zadnjih treh letih zaznamo hitro rastoč trend za obe vrsti podjetij za dejavnika

(i) dostopnost do kvalificiranega osebja ali izkušenih menedžerjev in (ii) predpise, za MSP pa tudi za domače povpraševanje in stroške proizvodnje ali dela. Pomembnost **dostopnosti do financiranja** se je v zadnjih petih letih zelo zmanjšala, od 2015 naprej je bila eden izmed najmanj pomembnih omejitvenih dejavnikov poslovanja podjetij, se pa je v 2019 trend padanja ustavil.

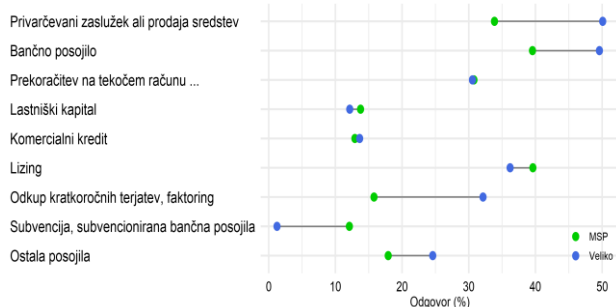

Vir: Anketa in preračun BS. Vsa podjetja.

Opomba: Podatki na grafikonu vključujejo odgovora »5 - zelo omejuje« in »4 - delno omejuje«.

Pregled potreb po zunanjih virih in uporaba virov financiranja v podjetjih

VIRI FINANCIRANJA PODJETIJ

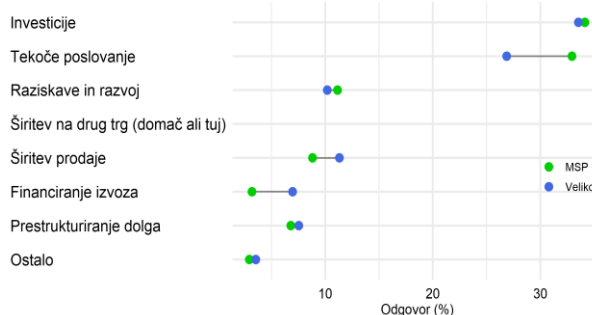
Vir: Anketa BS. Vsa podjetja. Podjetje je lahko izbralo več odgovorov.

Opomba: Prekoračitev na tekočem računu... je okrajšava za vir prekoračitev na tekočem računu ali kreditna linija ali negativno stanje na kreditnih karticah.

NAMEN PORABE SREDSTEV

V 2019 podjetja, ki so zaprosila za zunanje financiranje, namenijo največ financiranja za investicije in tekoče poslovanje. MSP in velika podjetja so približno enak delež pridobljenih sredstev namenila investicijam (okoli 35 %), raziskavam in razvoju (10 %) in prestrukturiranju dolga (6 %). Razlike med obema velikostma podjetij so največje v tekočem poslovanju, financiranju izvoza in širitvi prodaje.

Podjetja v Sloveniji se večinoma financirajo z notranjimi viri financiranja (privarčevani zaslužek ali prodaja sredstev) **ter z bančnima viroma:** (i) bančno posojilo in (ii) prekoračitev na tekočem računu ali kreditna linija ali negativno stanje na kreditnih karticah). Pomembna vira financiranja sta tudi (iii) lizing in (iv) odkup kratkoročnih terjatev ali faktoring. Večjih razlik v uporabi virov med podjetji ni, več velikih podjetij kot MSP uporablja notranje vire, bančno posojilo in odkup kratkoročnih terjatev ali faktoring, medtem ko jih manj kot MSP uporablja subvencije in subvencionirana bančna posojila. Deleži se med leti ne spreminjajo bistveno.

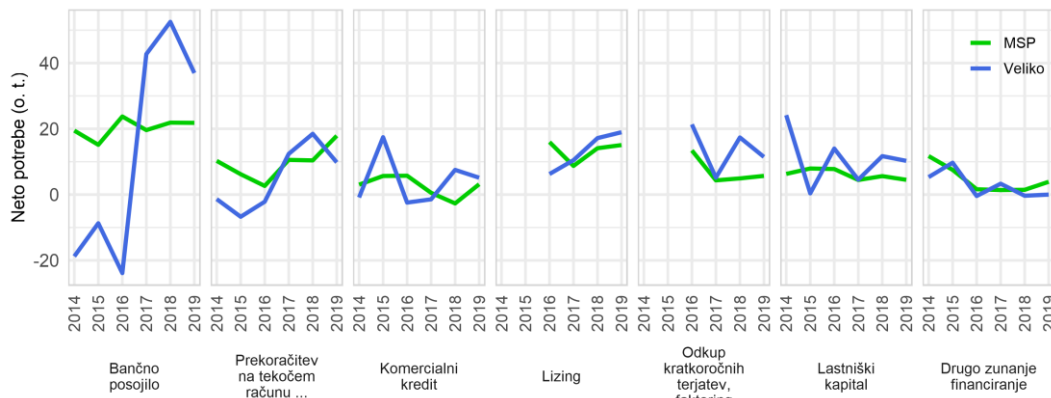

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki so zaprosila za zunanje financiranje. Podjetje je lahko izbralo več odgovorov.

POTREBE PO ZUNANJEM FINANCIRANJU

V zadnjih letih podjetja poročajo o povečanju potreb predvsem za bančna vira in lizing (neto potrebe so pozitivne). V 2019, glede na 2018, so se za MSP povečale neto potrebe za vira (i) prekoračitev na tekočem računu, kreditna linija ali negativno

stanje na kreditnih karticah in (ii) komercialni krediti, neto potrebe za vse druge vire financiranja pa so ostale nespremenjene. Za velika podjetja so se v 2019 neto potrebe znižale za vse vire financiranja, razen za lizing.

Vir: Anketa in preračun BS. Podjetja, ki so zaprosila za zunanje financiranje.

Opomba: Neto potrebe so razlika med odgovori »povečal« in »zmanjšal«.

Dostopnost do zunanjega financiranja in dejavniki, ki vplivajo nanj

RAZLOGI PODJETIJ, DA NE ZAPROSIJO ZA ZUNANJE FINANCIRANJE

V 2019, glede na 2018, se je zmanjšalo število predvsem velikih podjetij, ki ne zaprosijo za zunanje vire financiranja. Najpomembnejši razlog, da podjetja ne zaprosijo za zunanje financiranje, je še vedno, da imajo dovolj notranjih virov (98 % velikih podjetij in 64 % MSP). Drug razlog, omejitve zunanjega financiranja (glej razloge naštetih med modrima črtama v tabeli) je v 2019 izbralo 12 % MSP (za 6 odstotnih točk več kot v 2018), medtem ko ti razlogi za velika podjetja niso relevantni.

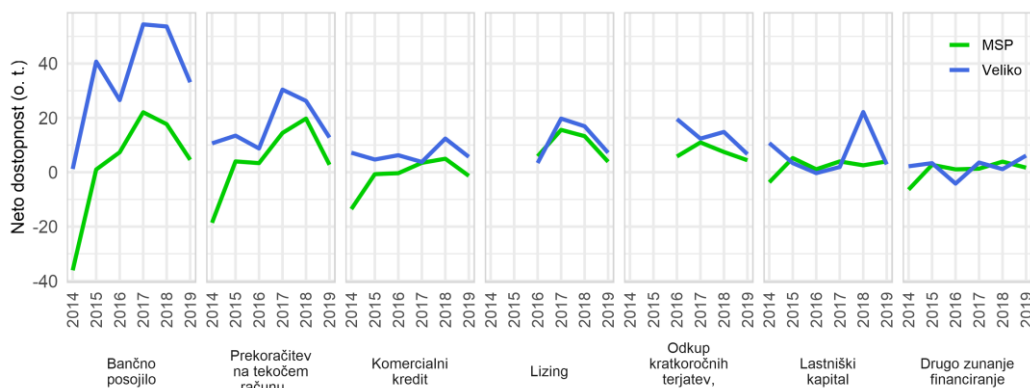
(v %)	Veliko			MSP		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
NISO zaprosili za zunanje vire financiranja	34	51	38	47	54	52
Razlog, da niste zaprosili za zunanje financiranje?						
Imamo dovolj notranjih virov (privarčevani zaslužek, prodana sredstva)	71	84	98	66	74	64
Investicijski projekt je bil odložen	0	3	0	5	5	6
Postopek za odobritev zunanjega financiranja preveč kompleksen	0	0	0	2	1	4
Stroški financiranja so previsoki	0	2	0	2	2	2
Zahteve bank po zavarovanju posojila so bile nesprejemljive	8	0	0	4	3	7
Zaradi možne zavrnitve prošnje za zunanje financiranje	7	0	0	5	4	3
Ostalo	15	12	2	15	11	14

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki niso zaprosila za zunanje financiranje.

DOSTOPNOST DO ZUNANJEGA FINANCIRANJA

V 2019 so podjetja še vedno pozitivno ocenjevala neto dostopnost do vseh virov financiranja, vendar precej manj pozitivno, kot leto pred tem. Neto dostopnost v 2019, glede na 2018, se je najbolj znižala za oba bančna vira za obe vrsti podjetij (okoli

15 odstotnih točk), sledi znižanje za lizing (9 odstotnih točk), komercialne kredite in odkup kratkoročnih terjatev ali faktoring. Neto dostopnost do preostalih virov financiranja je enaka za oba tipa podjetij.

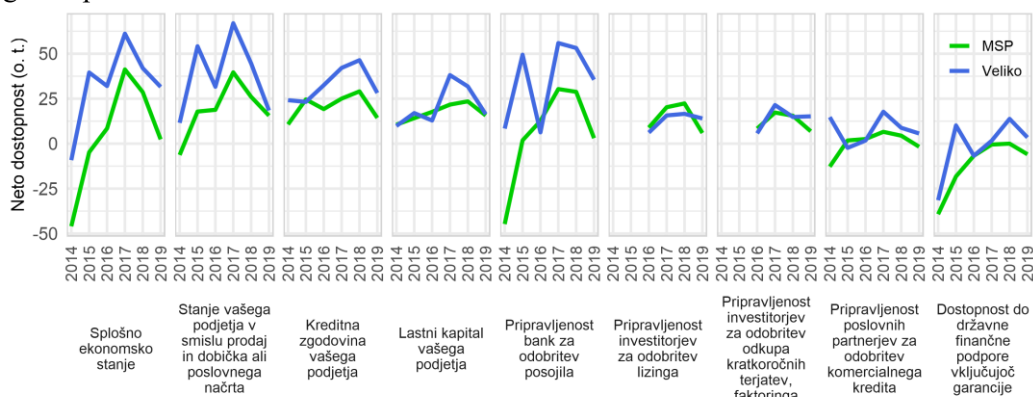
Vir: Anketa in preračun BS. Podjetja, ki so zaprosila za zunanje financiranje.

Opomba: Neto dostopnost je razlika med odgovori »izboljšala« in »poslabšala«.

DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ZUNANJE FINANCIRANJE

V 2019 so podjetja še vedno neto pozitivno ocenjevala vpliv skoraj vseh dejavnikov, ki vplivajo na zunanje financiranje, vendar precej manj pozitivno, kot leto pred tem. Za MSP to še posebej velja za splošno ekonomsko stanje in pripravljenost bank za odobritev posojila, za oba se je neto odgovor poslabšal za 26 odstotnih točk. Za

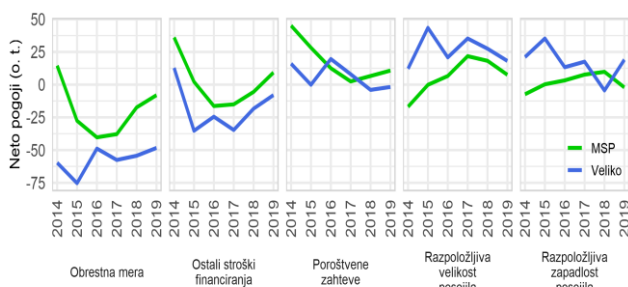
velika podjetja pa se je najbolj poslabšal neto odgovor za stanje vašega podjetja v smislu dobičkonosnosti (za 26 odstotnih točk) in pripravljenost bank za odobritev posojila (za 18 odstotnih točk).

Vir: Anketa in preračun BS. Podjetja, ki so zaprosila za zunanje financiranje.

Opomba: Neto dostopnost je razlika med odgovori »izboljšala« in »poslabšala«.

POGOJI BANČNEGA FINANCIRANJA

Vir: Anketa in preračun BS. Podjetja, ki so zaprosila za financiranje v bančnem sistemu.

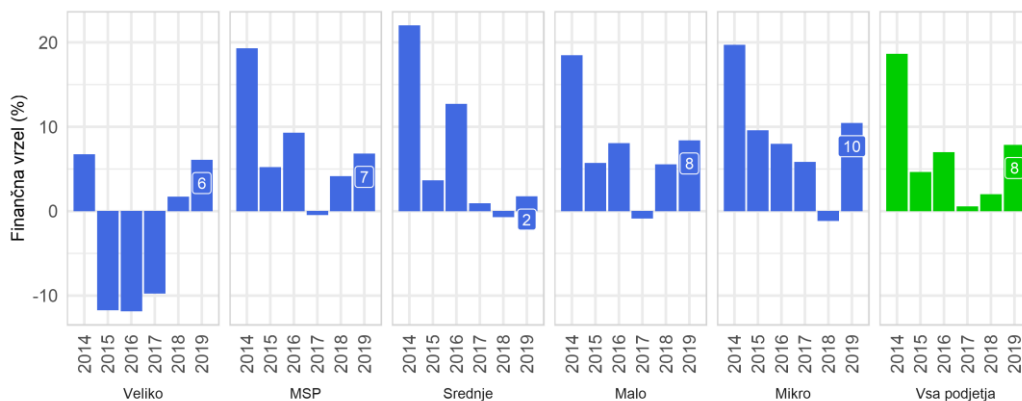
Opomba: Neto pogoji so razlika med odgovori »Se je povečala« in »Se je zmanjšala«.

Tudi pogoje bančnega financiranja podjetja v 2019 ocenjujejo slabše kot v 2018. V 2019 so MSP poročali, da so se ostali stroški financiranja in poroštvene zahteve povečale (neto pogoji so pozitivni), zmanjšala pa se je razpoložljiva zapadlost posojila (neto pogoji so negativni). Še vedno pa je več MSP odgovorilo, da se je obrestna mera znižala in razpoložljiva velikost posojila povečala, vendar je bilo takih manj kot v 2018. Za velika podjetja so se pogoji bančnega financiranja v 2019 izboljšali, vendar za manj kot v 2018, razen za poroštvene zahteve bank, ki so se tudi za velika podjetja neto povečale.

FINANČNA VRZEL

V 2019 je finančna vrzel pozitivna za vsa podjetja, kar pomeni, da so potrebe po zunanjih virih večje od dostopnosti zunanjih virov. V 2019 so se neto potrebe po zunanjih virih financiranja povečale, na drugi

strani pa so podjetja ocenila, da se je dostopnost do finančnih virov poslabšala, zato se je finančna vrzel povečala (podrobneje o izračunu glej metodološke opombe).

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki so uporabila dejavnik v tekočem obdobju ali v preteklem obdobju.

Vložene zahteve in uspešnost

VLOŽENE ZAHTEVE

V 2019, glede na 2018, so **velika podjetja povečala število vloženih zahtev za vse vire financiranja**, najbolj za bančna posojila in odkup kratkoročnih terjatev ali faktoring. **MSP so povečali število vloženih zahtev za bančno posojilo**, za druge vire financiranja pa je število zahtev ostalo nespremenjeno.

V 2019, glede na 2018, so velika podjetja vložila več zahtev za kratkoročna (do enega leta) in srednjeročna posojila, medtem ko je število vlog za dolgoročna posojila (nad deset let) ostalo nespremenjeno. MSP pa so vložila več zahtev za srednjeročna posojila (nad enim in do vključno pet let), ter za dolgoročna posojila nad deset let.

(v %)	Veliko			MSP		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Bančno posojilo*	54	41	55	35	31	34
Prekoračitev na tekočem računu, kreditna linija, negativno stanje na kreditnih karticah	24	21	27	24	22	23
Komercialni kredit	6	1	3	5	6	6
Lizing	19	20	23	27	23	23
Odkup kratkoročnih terjatev, faktoring	10	11	24	9	9	9
Drugo zunanje financiranje	7	7	10	6	4	6
Bančna posojila po ročnosti**						
Bančno posojilo do enega leta	33	27	32	21	18	18
Bančno posojilo nad enim in do vključno pet let	26	19	22	16	12	17
Bančno posojilo nad pet in do vključno deset let	12	13	17	11	9	7
Bančno posojilo nad deset let	3	5	5	4	2	4

Vir: Anketa in preračun BS. Podjetja, ki so zaprosila za zunanje financiranje.

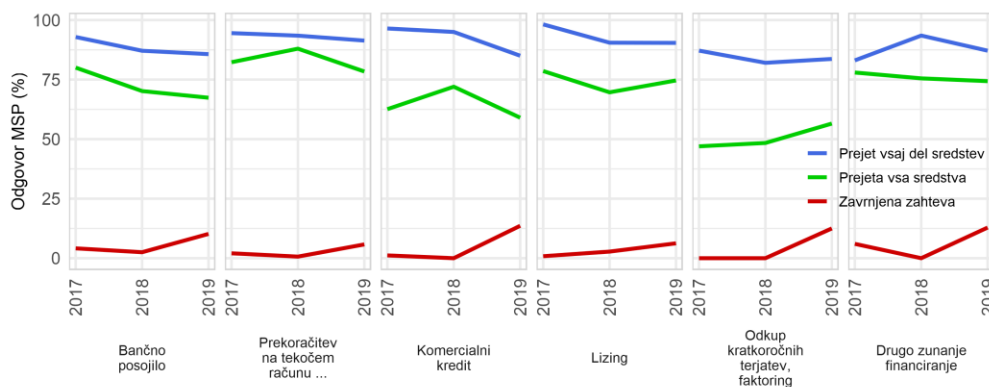
Opomba: * V podatku za bančno posojilo upoštevamo podjetja, ki so vložila zahtevo za katero koli ročnost, samo enkrat.

** V podatkih za bančno posojilo po ročnostih so upoštevane vse vloge podjetij.

USPEŠNOST VLOŽENIH ZAHTEV ZA MSP

Podobno kot pri ostalih odgovorih, so bili **MSP v 2019, glede na 2018, manj uspešni pri pridobivanju virov iz vloženih zahtev, obenem pa se je tudi povečal delež zavrženih vlog**. Velika podjetja so uspešnejša kot MSP pri pridobivanju vseh vrst zunanjega financiranja, ker večinoma dobijo vsa zahtevana sredstva. V 2019, glede na 2018, je manj MSP »dobilo vsa želena sredstva« za vse vire financiranja, razen za odkup kratkoročnih terjatev ali faktoring in lizing. Enako velja za kategorijo »prejet

vsaj del sredstev«. V proučevanem obdobju se je zelo povečal **delež zavrženih vlog** za vse vire financiranja, najbolj za nebančne vire financiranja: komercialne kredite, odkup kratkoročnih terjatev ali faktoring in drugo zunanje financiranje (za 13 odstotnih točk). Delež zavrženih vlog za bančna vira se je povečal za manj, za bančno posojilo za 8 odstotnih točk in za prekoračitev na tekočem računu ali kreditna linija ali negativno stanje na kreditnih karticah za 5 odstotnih točk.

Vir: Anketa in preračun BS. MSP, ki so zaprosili za zunanje financiranje.

Opomba: Prejet del sredstev vključuje vsa podjetja, ki so dobila vsaj del zahtevanih sredstev (od 1 do 100 %).

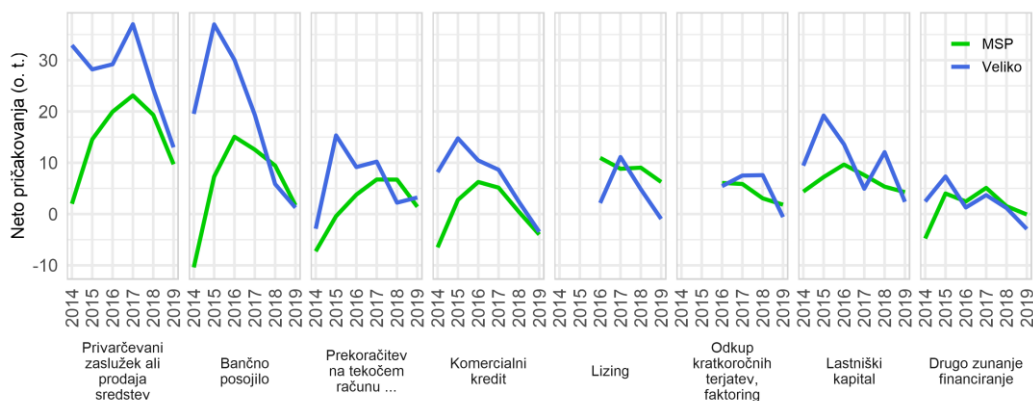
Prejeta vsa sredstva pa vključuje samo podjetja, ki so dobila vsa zahtevana sredstva (100 % uspešnost).

Pričakovanja o dostopnosti financiranja in namera investiranja

PRİČAKOVANJA GLEDE DOSTOPNOSTI DO ZUNANJEGA FINANCIRANJA

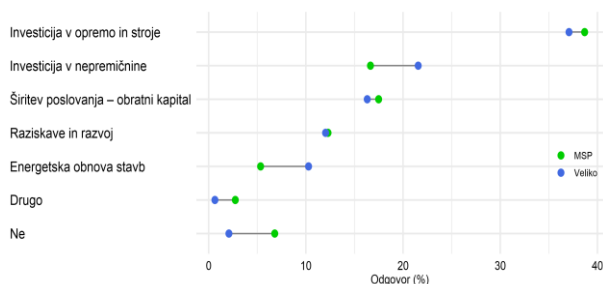
Nadaljuje se padanje pričakovanj o izboljšanju dostopnosti za vire financiranja v 2020. Podjetja sicer še vedno pričakujejo izboljšanje dostopnosti za privarčevani zaslužek ali prodajo sredstev in poslabšanje dostopnosti za komercialne kredite in

drugo zunanje financiranje, medtem ko samo MSP pričakujejo izboljšanje dostopnosti za lizing. Odgovori za druge vire financiranja so bili približno izravnani, enako število podjetij je menilo, da se bo dostopnost do vira izboljšala oz. poslabšala.

Vir: Anketa in preračun BS. Vsa podjetja. Neto pričakovanje o dostopnosti je izračunano kot razlika med odgovori »Se bo izboljšala« in »Se bo poslabšala«.

PLANIRANE INVESTICIJE V 3 LETIH

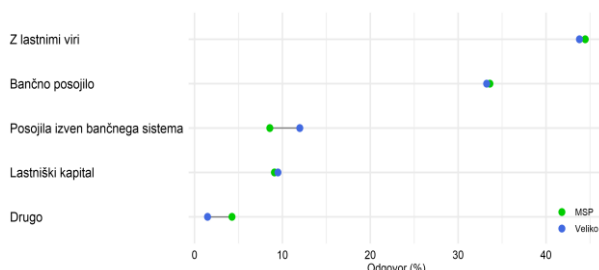
Vir: Anketa BS. Vsa podjetja. Podjetje je lahko izbralo več odgovorov.

V 2019 velika večina podjetij namerava investirati v naslednjih treh letih. Samo 7 % MSP in 2 % velikih podjetij je odgovorilo, da ne nameravajo investirati v naslednjih treh letih. Deleži se med leti ne spreminjajo bistveno.

Največ podjetij bo investiralo v opremo in stroje, v nepremičnine in širitev poslovanja. Med velikimi podjetji in MSP ni velikih razlik glede vlaganj, približno za 5 odstotnih točk več velikih podjetij kot MSP namerava investirati v nepremičnine in energetska obnova stavb.

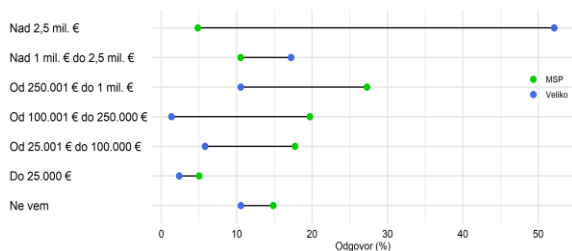
VIRI FINANCIRANJA PLANIRANIH INVESTICIJ

V 2019 nameravajo podjetja financirati planirane investicije predvsem z lastnimi viri in bančnim posojilom. Manj pomembna vira financiranja sta (i) posojila izven bančnega sistema, ki jih namerava uporabiti več velikih podjetij, ter (ii) lastniški kapital, kjer pa razlik med obema vrstama podjetij ni. Deleži se med leti ne spreminjajo bistveno.

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki so na vprašanje o planiranih investicijah odgovorila, da bodo investirala. Podjetje je lahko izbralo več odgovorov.

PREDVIDEN OBSEG PLANIRANIH INVESTICIJ

Vir: Anketa BS. Podjetja, ki so na vprašanje o planiranih investicijah odgovorila, da bodo investirala. Podjetje je lahko izbralo en odgovor.

V 2019 je bil predviden obseg zunanjih virov financiranja za planirane investicije za večino MSP v vrednostih nižjih od milijona evrov (85 %), medtem ko je bil za večino velikih podjetij v vrednostih nad milijonom evrov (70 %).

METODOLOŠKE OPOMBE

Uteževanje podatkov

V anketi o virih financiranja podjetij so podjetja razdeljena po stratumih glede na velikost in dejavnost. Za izračun **podatkov po stratumih** uporabimo **vzorčne uteži**, ki so enake obratni vrednosti verjetnosti izbora v vzorec s tem, da so popravljene za neodgovor. Predpostavljamo tudi, da se »neodgovor« ne razlikuje bistveno od odgovora.

Pri seštevanju (agregiranju) podatkov v podatke po velikosti, dejavnosti in za vsa podjetja pa se soočimo s težavo, saj je število podjetij v posameznem stratumu zelo različno. Na primer velikih podjetij je malo, mikro podjetij pa veliko. Zato pri agregiranju podatkov po dejavnostih, odgovori mikro podjetij pretehtajo odgovore vseh ostalih tipov podjetij in je rezultat za dejavnost zelo podoben odgovoru mikro podjetij iz te dejavnosti.

Zato se pri **agregiranju kvalitativnih podatkov**, podjetjem določi utež, ki odraža njihovo pomembnost v gospodarstvu (**utež velikosti**). Za izračun agregiranih podatkov po velikosti oziroma dejavnosti, uporabimo podatke SURS o skupnem številu zaposlenih v dejavnosti za posamezno velikost podjetja.

Podatki ankete 2019 so začasni, ker podatkov o skupnem številu zaposlenih po dejavnosti in velikosti podjetja še ni. Za preračun anketnih podatkov 2019 smo uporabili podatke o skupnem številu zaposlenih po dejavnosti in velikosti iz 2018.

Finančna vrzel

Izračun kazalnika finančne vrzeli temelji na metodologiji ECB. ECB² pri pripravi kazalnika izhaja iz vprašanj o potrebah (povpraševanju) po posameznih dejavnikih in njihovi dostopnosti (ponudbi). Tako izračunana finančna vrzel meri razkorak med potrebami (povpraševanjem) in dostopnostjo (ponudbo) zunanjih virov.

Na podlagi odgovorov podjetij na vprašanji o dostopnosti in potrebah po finančnih virih ugotovimo **finančno vrzel** (obojestranska, enostranska, nevtralna) na ravni podjetja in nato podjetjem določimo ustrezno utež.

Obojestranska sprememba finančne vrzeli pomeni, da so se hkrati povečale potrebe in poslabšala dostopnost (finančna vrzel se je povečala; utež 1) in obratno, potrebe so se zmanjšale in dostopnost izboljšala (finančna vrzel se je zmanjšala; utež -1).

Enostranska sprememba finančne vrzeli se nanaša na podjetja, ki so za en dejavnik, dostopnost ali potrebe, odgovorila, da se je povečal oziroma zmanjšal, za drug dejavnik (potrebe ali dostopnost) pa so odgovorila, da je ostal nespremenjen. Enostranski spremembi finančne vrzeli pripišemo uteži 0,5 ali -0,5.

Nevtralna sprememba finančne vrzeli velja za podjetja, ki so na obe vprašanji odgovorila, da se stanje ni spremenilo oziroma da se je en dejavnik spremenil v eno smer in drugi v nasprotno smer. Za nevtralno spremembo finančne vrzeli uporabimo utež 0.

V izračunu upoštevamo samo podjetja, ki so na vprašanje o uporabi finančnih virov³ odgovorila, da so določen vir uporabila v preteklem obdobju oziroma da je določen vir za njih relevanten.

Na podlagi teh podatkov izračunamo **neto finančno vrzel za finančni vir** kot povprečje uteži (finančnih vrzeli) podjetij za finančni vir. Neto finančno vrzel množimo s 100, da jo izrazimo v odstotkih. S tem kazalnikom merimo razliko med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov za posamezen finančni vir. Z neto finančno vrzeljo za vire opredelimo neusklajenost med dostopnostjo in potrebami po finančnih sredstvih. Če je kazalnik pozitiven, so se po mnenju podjetij njihove potrebe po finančnih virih povečale bolj, kot se je izboljšala dostopnost, kar pomeni, da se je finančna vrzel povečala. Obratno velja, če je kazalnik negativen; povečanje potreb po finančnih virih je bilo manjše od izboljšanja dostopnosti, finančna vrzel se je znižala. **Skupni kazalnik finančne vrzeli** za vse vire financiranja izračunamo tako, da podatke po virih združimo (povprečje) v kazalnik finančne vrzeli za podjetje. Na podlagi tega pa izračunamo skupni kazalnik (povprečje) za vsa podjetja in po velikosti podjetij (slika 15). Kazalnik finančne vrzeli je pozitiven, ko so potrebe po zunanjih virih financiranja večje od dostopnosti zunanjih virov. Če se potrebe po zunanjih virih financiranja povečujejo in njihova dostopnost znižuje, se finančna vrzel povečuje, in obratno, če se potrebe znižujejo in dostopnost izboljšuje, se finančna vrzel znižuje.

² Članek o metodologiji izračuna kazalnika finančne vrzeli je objavljen na: <https://www.bis.org/ifc/publ/ifcb36s.pdf>.

³ Upoštevamo naslednje zunanje vire financiranja: (i) bančno posojilo, (ii) komercialni kredit, (iii) lastniški

kapital (iv) prekoračitev na tekočem računu, kreditna linija, negativno stanje na kreditnih karticah in (v) lizing. V izračunu upoštevamo samo podjetja, ki so v tekočem ali v preteklih letih uporabila vir zunanjega financiranja.